

84(4УКР)-5

Ш-379

Т.ШЕВЧЕНКО

с (Укр.)

Ш 379

Парас
ШЕВЧЕНКО

(Лада калганынан бери 100 жылдыгына)

202526.

0

ТУУЛУ АЛТАЙДЫҢ
БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫ
1961

84(4Укр)-5
Ш379

Зурукчы Н. Г. Барабаш

Горно-Алтайская
область.
БИБЛИОТЕКА.

5-ШФ

КЕРЕЕС СӨС

Олүп калзам, јеримди
Бийик төгдө казыгар.
Кайран Украина јеримде,
Ак јалаңда салыгар.
Учы көрүнбес јалаңдар
Көрүнип јатсын көзиме.
Күркүреген Днепрдинг
Кожоны өтсин көксиме.
Украина јеримненг
Көк талайга јетире
Оштүлердинг канын ол
Агызып, анаар јетирзе,
Јалаңдардан, туулардан
Айрылып, мен турарым.
Тенгериде кудайга
Кайып учуп чыгарым.

Кудайдын бозогозына
Бажырып мен аларым,
Je ол өйлөргө жетире
Кудайды мен билбезим.
Сөөгимди жууп салала,
Кынжыны үзе тартыгар.
Өштүлөрдиг каныла
Жайымды аластагар!
Оног улу биледе,
Жангы, жайым биледе
Адымды ундып салбагар,
Жакшы сөслө айдыгар.

1845 j.

* * *

Он үч жашту тужумда
Кураандар мен күзеткем.
Жаркынду күнниң алдында
Сүүнип, ойноп жүретем.
Көзим күннең кылбыгып,
Көксиме ырыс толотон.
Эбире ончо ло немелер
Райга түней деп бодойтом...
Табылу ойдинг өткөнин
Эзебей мен калатам.
Тымык баргаада жажынып,
Кудайга бажырып туратам.
Ак жарыктын алдына
Анайда качан да кудайга
Акту санаамнанг, жүректен
Амалуум айдып көрбөгөм.

Јүрегим менин согулып,
Јүзиме каным тебилген.
Деремне ле тегери
Сүүнчилү көрүнген.
Ойдыкта жүрген кураандар
Ойногон кептү билдирген.
Јаркынду күн белимди
Јалдабай, эрке изиткен!
Је јаркынду кызыл күн
Јажына эрке болбогон.
Јаш өйимди, райымды
Јалдап, өртөп јоголткон.
Уйкудан турган немедий,
Эбире мен ајаргам:
Көк тегери бүркелип,
Көпөгөш јерим карарган.
Кабырган менин койлорым
Казыр бийдин болуптыр!
Ак хатаны ајарзам,
Айылым менде јок эмтир!
Кунукчылду бойыма
Кудай нени де бербейтир!..
Бйлап та турзам, канайдар,
Ырыс меге јетпейтир..
Келтен јолдо кыс бала

Кендир сойып отурган.
Бйлаган мениң үнимди
Көөркийек, байла, тындаган.
Удура меге келеле,
Унчукпай, јажым арлаган.
«Бараксан» — деп окшойло,
Бажымды эрке сыймаган.
Ойгонгон чылап, кызыл күн
Ойто ло омок чалыган.
Орчылан үсти, ончозы
Ойто меге бурылган!
Кебистий кеен јалаңдар
Ончозы мениң деп ондогом!..
Је өскө малды сугарып,
Кыс балала ойногом.

* * *

Браак кару ойимди
Браактан эске алындым.
Көстөрим мениң јашталып,
Көксим мениң сыстады,
Андый райда јүрери
Айдары јок күч болды..
Кунукпай, јакшы јүретен
Брысты кудай бербеди.

Оног башка эмдиге
Омок жүрер мен эдим.
Ажым салып, јеримде
Аргалу жүрер мен эдим.
Эн чөлдөрдө эмдиге
Эрикпей жүрер мен эдим.
Кудайды, јонды каргабай,
Кунукпай жүрер мен эдим!..

1847 ј.

Орский шибее.

Т У Ш

Буудай кескен көөркийдин
Буды-колы чылады.
Изүге күйүп, ыйлаган
Иван уулын жайкады.
Көпкөнчө уулы Ванюша
Көлөткө жерде багырат.
Чуузын чечип, энези
Жаш балазын азырайт.
Уулын араай эмизип,
Уйуктай берди көөркийек.
Жаандап калган Иваны
Түш жеринде көрүнөт.
Уулы жараш, бай эмитир,
Жакшынак кысты алыптыр.
Жаан бариннин колынан
Жайымды алган болуптыр...

Бу элбек јаткан јаланда
Буудай олордын эмтир.
Сүүнип, олор аш кезет,
Балдары курсак экелтир!
Сүүнип, көөркий кенейте
Күлүмзиреп ойгонды.
Кайран түжи јоголып,
Кату жүрүми көрүнди..
Аргазы јок көөркийек
Араайын уулын чуулады.
Бурмистрден¹ јалтанып,
Буудай кезерге ууланды.

1858 ј.

---

¹ Б у р м и с т р — помещиктинг болушчызы.

* * *

Кирнестеге отурып,
Оромго мен көрөдим.
Ойноп јаткан кыстарды
Ончозын мен көрөдим.
Ончо кыстар јууларда,
Јаңыс ла мениң Ганнам јок.
Ганна јокто олордо
Қаткы, кожон база јок.
Ой энези Ганнамга
Өөркөп јаткан болбайсын.
Қаран ыйлап, көөркийим
Қарыгып јаткан болбайсын..

1848 ј.

* * *

Лобош, кару эжимди
Лорукка мен аткардым.
Кабак саткан кижиге
Каран јолды таптадым.
Јанымда јаткан кумадан
Јарма алып бурылдым.
Печкедеги балдарым
Белен аштан тойынды.
Олорды азырап салала,
«Уйуктагар» — деп јакардым.
Онон дьякка барала,
Ондо конуп калтырым.
Крымнан дезе өбөөним
Јук арайдан келиптир.
Букалары арыган,
Абразы сайалган.

Арайдан ла једиптир.
Қарагуй, чыкту хатага
Қарыкчалду ол кирген.
Алгырышкан балдардын
Аштаганын ол көргөн.
«Қару энегер кайда?» — деп,
Қаныгып, ол сураган.
«Энебис бистинг эзирик» — деп,
Эрке балдары ыйлаган.

1848 ј.

Кос-Арал

* * *

Санаалар, слер, санаалар,
Кайран, кару санаалар!
Қара жаңыс бойымды
Кату өйдө чачпагар.
Күүлелер чилеп, үүрлежип,
Күүнзеп меге келигер.
Днепр сууны кечире
Бу чөлдөргө једигер.
Эн чөлдөрдү айланып,
Эзин болуп келигер.
Кыйын-шыралу јүрүмдү
Кыргызстарды көрүгер...
Јокту да болзо, омордын
Јолы, јүрүми јайымда.
Кудайына бажырып,

Кунукпай жүрет јалаңда.
Санааларым, келигер!
Слерди сакып отурым,
Эрке баладый, слерле
Эригип эмеш алайын...

1847 ј.

Орский шибее.

МОНАХТАРДЫҢ ГИМНИ

Күкүрт, күкүрт күркүреп,
Кудайдын журтын жемирзеп.
Кудайды бис каргайдыс,
Каргап турус,
Аллилуй!
Сенин учун ончобыс
Кижиге бис барбадыс.
Яш балабыс азырап,
Якшы жадар эдибис,
Аллилуй!
Бистерди сен төгүндеп,
Бистерди сен тонодың...
Сергелен бойыс жалтанбай,
Сени де мекелеп койгоныс...
Аллилуй!
Бисти монах та этсен,

Кылыгысты билбезин...
Бис бијелеп, кожондоп,
Кожондоп турус
Аллилуй!

202526.

Горно-Алтайская
областная
БИБЛИОТЕКА.

* * *

Жайым, элбек јаланда
Корумдардын јанында
Күрежип турган немедий,
Эки терек тудужат.
Эзин јок то болгожым,
Энгилеп, озор јайканат.
Эјелү-сыйынду ол экү
Эптежип болбой тартыжат.
Экилези Иванды
Энделгенче сүүгендер.
Экилези Иванга
Эригип озор јүргендер.
Је Иван дезе бирүзин
Сүүгеним деп айдатан.
Экинчизин эркелеп,
«Эжим бол» — деп сурайтан...

Je бир катап јаланда
Оройтып калган күн ашкан.
Улүш, чыкту јаратта
Училези тушташкан.
Эки эје каныгып,
«Электебе!» — деп кыйгырган.
Јаражай јаш көөркийлер
Јажын төгүп ыйлаган.
Корондоп уулды базарга,
Корон јулуп бардылар.
Коронды таап алала,
Корон јазап алдылар.
Каймагы јок коронды
Кайнадып оло алгандар.
Казак уулды эжелер
Корондоп, очин алдылар.
Ак јаланга апарып,
Сөөгин көмүп салгандар.
Je ал-санаага бастырып,
Иванды эске алгандар.
Ол корумга јаантайын
Оло келип баргылайт.
Иванга оло ачынып,
Ыйлажып мында алгылайт.
Кородожып јүреле,

Коронын ичип жыгылды.
Өрөги кудай оларды
«Терек бол!» — деп каргады.
Оног ло бери теректер
Ак јаланда турар болт.
Өлгөн уулдын үстүнде
Шуулашкылап турар болт.

1848 ј.

Кос-Арал.

* * *

Бийик дубтын јанында
Күүк эдип, айланды.
Сүүгени јок көөркийек
Сүрнүгип, ыйлап јайнады.

Лиит өйлөри көөркийдинг
Өдөтөни бу туру.
Ак кайыннын бүриндий,
Ага бертен бу туру...

Эне-адазы ырабай,
Эзен жүрген болзо чы.
Балазын озор эркелеп,
Бай јуртаган болзо чы.

Көөркийекке ол тушта
Көзин уулдар салбайсын.
Адазы бай баланы
Алар кижичыкпайсын.

Андый арга жок болды —
Артып калатан сен туруң.
Өлөң чилеп, жайканып,
Өскүс калатан сен туруң.

* * *

Ой, чөлдөргө көргөмдө,
Жүрегим неге оорыйт не?
Қарый берген бойыма
Қудай жайым бергей не?
Украина жериме
Жедип барар ол эдим,
Қайран тымык айылыма
Қайып келер ол эдим.
Меге айылымда улузым
Қанайып сүүнгеі ол эди!
Қажайып калған бажыма
Қайкажып көрөр ол эди.
Қудайга анда бажырып,
Амырап алар мен эдим.
Салымым андый болбос деп,
Сананарга да коркушту...

Жарык санаа јогынан
Жажына канай јадайын?
Најылар, бажым айланат,
Нени эдейин, кайдайын?..

1848 ј.

Орский шибее.

* * *

Көк талайга суу агат,
Кайра агып бурылбайт.
Казак ырыс бедрейт,
Je ырызы табылбайт.
Ак жарыкла тениди,
Анданып талай күркүрейт.
Салымын билбес казактын
Санаалары күйбүрейт.
«Көс лө көргөн алтайга
Көндүрс канай барарын?
Эне-аданды таштайла,
Эмди кайдаар барарын?
Ол алтайда өскө жон —
Олорло канай жадарын?
Карыгып жүрзөн, санаанды
Карузып, кемге айдарын?..»

Күржүреген талайпа
Казак көрүп отурат.
Ырызының ордына
Ыйлу шыра жолугат.
Көк талайды кечире
Турналар учуп көндүгет.
Жолы туйук казактын
Көзинин жажы төгүлет!

1838 ж.

* * *

Эртен тура солдаттар
Деремнеден атанган.
Кызыл-марал оморды
Кыс бала ээчип, алтаган.
Энези кару кызына
Ээн јалагда једишкен.
Айылына ойто јединип,
Арбап туруп экелген.
Карыгып кызы өлөрдө,
Кара јерге јууп салды.
Торбычказын салынып,
Тербезен болуп ырады.
Өйлөр өдүп барза да,
Деремне ол ло кеминде...
Ээн хатазы јангыс ла
Энчейип калды јеринде.

Тайагыла шакылдап,
Солдат аксап клеедет.
Ээн хатаны ајыктап,
Садты көрүп крестенет.
Көзнөктөг кыс көрбөйт —
Ончозы ээн, карындаш!..
«Солдат, кирип, ажан» деп,
Энези сени кычырбас.
Качан да... бу хатада
Коларткыштар көктөлгөн.
Толголышкан учукла
Торко платтар чүмделген..
Солдат кысты алала,
Журтайын деп сананган.
Кудайына бажырып,
Жадайын деп сакыган..
Ондый жүрүм келишпей,
Оны таштап, жоголды..
Ак жарыктын алдында
Кирер журты жок болды.
Эжикте ол отурат,
Энгир там ла койылат.
Укү, карган эмеендий,
Көзнөктөг оны ајыктайт...

1847 j.

УЧ ЈОЛ

Карарып јаткан бу үч јол
Кайдаар барган—кем билер?
Украиназын таштап,
Карындаштар јүре бергендер.
Эн турада энезин
Эркелеп, олор окшоды.
Јаш балдарын, эмеенин
Јаан агазы таштады.
Ортон карындаш барарда,
Ой, эјезин артысты.
Сырагай кичүзин ээчиде
Сыргалјызы сыктады.
Үч ясенди энези
Үрүстеп, јерге отурсты.
Кеен теректи јаланга
Келди кадап отурсты.

Ээлгир явор агашты
Эјези јерге кадады.
Кызыл калина агашты
Кыс бала кадап, сакиды.
Ой, калина кургады,
Јвор агаш божды.
Кеен теректер өспөди,
Јсен агаш чалдыкты!
Карындаштар келгелек,
Кайран эне калактайт.
Салымын кармап, јаш келди
Саарнап, ыйлап комудайт.
Карындаштарын бедреп,
Кару эјези ырбады.
Сыргалјы кыстын межигин
Улустар туй кадады.
Карындаштар бурымбай,
Ырызын истеп јүргүлейт.
Карарып јаткан јолында
Баргаа-өлөн өскүлейт...

1847 ј.

* * *

Украина јериме
Уур эмтир јанарга.
Төрөл кайран јеримди
Таштадым, ошкош, јажына.
Кару Украина јериме
Канайып мен јанарым?
Ээн чөлдөрдө эригип,
Эр-јажына артарым.
Бу санааны сананып,
Буурайып калтан мен турум.
Карыганча ссылкада
Карыгып јүретен мен турум.
Бу јүрүмнинг јаманы
Буурым өйтгөнчө, кайдайын.
Карыкчылду санаамды
Карузып кемге айдайын?!

Кинчектү салым, сен меге
Кижн ырызын бербедн.
Јаан, јайым ырысты
Јажына мен көрбөднм!
Кыйынду бойын кыпчажып,
Кыс баланы ыраттын.
Соғононын бажынды,
Сок јангыскан мен арттым!
Узун күндер чөйлнп,
Улалыжып өткөлейт.
Ыраак, өскө талада
Ырызым меге көрүнбейт!
Антыгарлу најыны
Амадап, мында таппадым.
Айланышкан санаамды
Айдар кнжн таппадым!
Уур санааны сананып,
Учына канай чыгайын?
Јннт јүрегнм сыстажып,
Оорыйт, оорыйт, кайдайын?
Сөзгнмдн айтнай, бу чөлгө
Сөөгнмдн канай саларым!
Кара јерге көмүлнп,
Канайып мында артарым?..
Өлгөлөктө, о кудай,

Öскөн јерим көрөйин.
Катуда јаткан јонымды,
Карап та болзо,
Көрөйин!

1849 ј.

Кос-Арал.

Н. В. ГОГОЛЬГО

Санааны ээчий санаалар келет.
Баштапкызы көгүсти уур базат,
Экинчизи жүректи кемирип,
сыстадат.

Учинчи санаа жүрекке шигип,
Ушкүрип, араай ыйлап артат.
Ол санааларды
Кудай да билбес.
Ол шыраны
Кудай да укпас!
Санаамды кемге
Айдып берейин,
Андый кижини
Кайдан табайын?
Улу сөсти ондойтон
Улус база бүткей не?

Кыйынду кынјыны үзетен
Өйлөр биске келгей не?
Ачу-коронго бастырып,
Албаты шын болуп калт.
Онту-сыгыттан өскө,
Олордон эрмек угулбайт.
Бу онтуны укпас болуп,
Бу шыраны көрбөс болуп,
Карып, өлүп калганын јакшы.
Эмди сеге анда амыр,
А мен мында кыйнадып јүрүм,
Ыйлап јүрүм, улу најы!
Көп ыйлаштан не болор?
Көстин јажы јер сугарар —
Көгөрип јангыс баргаа өзөр!
Јайымга улусты кычырып,
Пушка јеристе торгулбас.
Төрөлинди саткан деп,
Казак уулын өлтүрбес.
Украинанын магы учун,
Агару јаан кереги учун
Адазы уулын өлтүрбес.
Азырап, чыдадып алала,
Апарып каанга табыштырар:
«Бистен алатан үлүгер» — деп,

Каанга јалынып бажыар.
Калју каанга, ийттерге,
Кайран уулын ол берер.
Канайып мыны көрүп жүрер,
Канчазын угуп кунугар?
Канайдар,
Көргөнчө, көрбөөчи болуп,
Укканча, уксаачы болуп,
Бис каткырып жүрели!

1844 j.

...Кайран салым, кайран најым,
Катап ла кожо ичкери базалы.
Ичкери экү кожо баралы,
Алдыста бистинг мак көрүнет —
Ол бистинг амадубыс болор.

1858 j

ПЕТРУСЬ

(поэма)

Бир хутордо помещик
Уйиле кожо јуртаган,
Соғононын бажындый
Сок јаңыс кысту болгон.
Кызы чыдап ла келерде,
Генерал оны кудалаган.
Кысты көрзөг — јаражай,
Генерал дезе байдаг бай.
Јокту хуторго ырысты
Кудай, байла, јайаган.
Эне-адазы кызына
Эң артыгын кийдирген.
Јарандырган соғында,
Воскресенде той болды.

Генерал үйин алганча,
Киев жаар атанды.

Je бу хутордо ол панда
Күдүчи жокту уул болгон.
Ады онын Петрусь,
Лыртык-жыланаш, ол өскүс.
Панга ол жөөжөдий,
Энчи болуп берилген.
Генералдын чочколорын
Кабырзын деп ийилген.

Генерал эште улай ла
Ойын-жыргал там тынғыт.
Уйинин сөзин угарга
Кажы ла күчүк жарамзыйт.
А түниле ол ыйлайтан:
«Энем мени не сатты?
Жылдарым мынай ла өдөр жат,
Жаражым онотон бу туру».
—«Көөркий, ыйлап турун ба
сен?»—
— «Кем? Жок ыйлабадым мен».
«Маня, билеринг бе, городко
Армяндар келген деп табыш бар;

Барала өңжүк шальдан
Садып алзан, кайдар!»
«Қандый да шаль керек јок». —
— «Бойнды тегин кыйнаба.
Садып алгынг, экем,
Јүрегимди сыстатпа.
Јаскыда дезе Парижке
Эмезе хуторго барарыс.
Канайда ла айтсан,
Анайда ла эдерис».

Удабай туруп кыш өтти.
Түбек коштой ло јууктады.
Јиит, јараш келиннинг
Јүрегине ол табарды.
Имениенинг ичинде
Күнүн ле күнүн бал-јыргал.
Уйи там ла кунугат,
Је нени де сеспейт генерал.

Бир катап јиит келин
Тышкары чыкты јангыскан;
Ару кейде, карыкпай,
Амыраар деп сананган.
Анайда базып јүреле,

Ак јаланга ол келди.
Койлор кабырган уулчакты
Көрөлө, танып, сүүнди.
«Санааркап, арай ла өлбөдим,
Санаам јангы ла јарыды!
Петрусь?» — «Мен Петрусь,
Чочко кабыраачы.» — «Петрусь,
Айылыма кожо барарың.
Хуторыста јаткан чылап,
Кунукпай јакшы јүрерин».
Пани, не кугарып,
Кунукчыл жөрдинг уулчакка.
Кайран хутордо јүреринде
Қарыкпайтан јогың ба.
Оног карган генералга
Албанла берип ийген эт.
Саткан, ичкен — божогон..
Сананып пани ыйлай берет.
«Садка барак па, экем,
Айылыма кирек, сүүнерим!»
«А бу койлорды кем көрөр,
Кем түжиле кабырар?»
«Онызы биске керек бет,
Қабырар кижі табылар.»
Анайда айдып, уулчакты

Өргөөгө кожо экелди.
Јагы кийимненг кийдирип,
Јазайла, школго оны ийди.
Күндер өдөт, Петрусь
Школго жүрүп үренет.
Книгаларды кычырып,
Күнүн ле сайын өрө өзөт.
Јаражай там ла јаранат,
Кетенкей улус сезижет.
Јакшы керек эттис — деп,
Генерал сүүнип билинбейт.

Удабай туруп Пётрды
Јайымга божодып ийдилер.
Удаан јокто Киевке
Үрензин деп ийгендер.
Је үредүзин божодып,
Паниге ойто ол јанды.
Петрусь деп адатпай,
Петр паныч деп адатты.
Ийинге јеткен, уп-узун,
Бып-быыраш чачту.
Эриндерининг үстүнде
Эптү кара сагалду...
Оног арызын слерге

Пётрдын түжи керегинде,
Күүн-санаазы керегинде,
Кийининде, бис айдарыс...
А кара кабакту келинде
Кайкагадый не түштер?..
Ончозын оны бис мында
Эмди ле айдып көрөктөр.

Кудайдын сүринин алдында
Түниле күйет лампада,
Тизе бажына отуруп,
Тыркырап турат панна.
Жажытту күүнин чыгара
Шымыранып ол мүргүйт.
Изү јаштар көзинен
Ый өткүре төгүлет.
«Мени түбектен айры» — деп
Мүргүй түжүп, сурады.
«Јүүлгелекте, кудай,
Болушсан» — деп јайнады.
Је мүргүштен не де болбоды...
Пани санаазын ычкынды,
Башта эмди сүүш ле сүүш.
Јиит уулда санаазы,
Ады Петр, Петрусь...

Жүрекке жагыс сус кирген,
Санаа кайдаг токунаар?!
Жүрүмге солун туш келген,
Канайда этсе, чын, жараар?
Жүрүмди **бүрып** болбозыг,
Жүрүмде түбекти озо көр.
Учурашкан буудактын
Устун ажыра калый бер.
Оног өскө божоорыг,
Генералдыг жиит үйи.
Жиитте жүрерге сананган.
Же түбекке түшкениг бу туру
«Петрусь! Уулым! Сүүгеним!
Мени аргада! Күч берзег,
Жүрегимди серитсен!
О кудайдыг энези!
Мени капшай өлтүр» — деп,
Ыйлап-жайнап ол сурайт.
Ада-энезин, ай-күнди
Ончозын ла ол каргайт.

Азырап алган Петруси
Садка келерге сүүйтен.
Арияны ыгырап,
Араайын базып жүретен.

Je нени эдерин јиит пани
Эмдиге ле чек билбейт.
Там ла там карыгып,
Эп-сүмени ол таппайт:
«Јаш ла тушта өлөр бө,
Колодец төөн калыыр ба?
Эмезе турган стенеге
Башты оодо түртер бе?..
Санаам јарыыр болор бо,
Церквеге барып мүргүйтем.
Мүргүш болушпас. Кудай ла де!
Днепрге калый беретем.»

Кыстар, слерди анайда ок
Кудалабазын деп мүргүгер.
Албан-күчле бербезин деп,
Ада-энеден јайнагар.
Көөркийлер, јашта сүүшкер!
Ырызаар учун тартышкар.
Ак јарыктын үстүнде
Акту нөкөр табылар.
Тапчы да турада јуртазаар,
Сүүжеер өчпөс качан да.
Ородо до уйуктазаар,
Амырды сүүш каруулдаар.

Je генералдын үйиле
Эмди не болгой не?
Кудайдый јараш ол бойы
Эмди нени эткей не?
Петрусь апарган амырыгды,
Токуналу уйкунгды,
Агару кудай ба, кем корыыр?
Ол до кайдан корызын!
Келер өйдө жүрүминде
Не болорын ончозын
Куучындап, айдып ийерге,
Коркып турум чып ла чын.

Киевке барып, Почаевский
Монастырьда мүргүген.
Агару кудай шырадан
Айрылар сүме бербеген.
Удаан ыйлап, мүргүйле,
Болуш келбесте, сен јанган.
Ачынып калган сен бойын
Айылыга корон экелген.

Ооско курсак торт салбай,
Бир де эмеш көс јумбай,
Түндү-түштү үч күнге,

Шымыранып, ол жүрген,
Кара көстөри кунуккан,
Кайран эриндер кургаган.
Неделе кирези кыйналып,
Коронды ол чыгарды.
Курсакка оны чейеле,
Генералга ичирди.
Бойы десе орынга
Уйуктаарга ол жатты.
«Согумның орозы белен,
Жиит уулла биригип, мен
Ырысту жакшы жадарым,
Петрусь көөркийди сүүрим» — деп,
Ичинде ол та сананган,
Айса, чыгара айдынган.
Таң адарын эм сакыйт.
Уйкузы келбей, ол коркыйт.

Гунгак үндү шаң сокты,
Тургуза табыш күнгүреди.
Албаты-жонның ортодо
Араай куучын жайылды.
Панның өлгөнүн угала,
Албаты шаалып келгилейт.
Өлгөнди курчай турала,

«Корон ичкен» — дешкилейт.
Жаргыны сакып турганча,
Кенете ончозы тымыды.
Келгендер бычак кодорып,
Өлгөндү кезип, шингdedи...
Ичинен корон таптылар...
Акты-чекти айдарга
Албаты чертенип тымыды,
Жаргычы шылуны баштады.
«Корондогон кижы кем?
Жартын айтсаар крестүлөр!»
«Пани, пани эмей!» — деп,
Бирлик карууну бердилер.
Же кенете Петрусь
Сенекке чыга жүгүрди. —
«Слер нени де билбезеер,
Корондогон кижы — мен» — деди.
Жиит Петрусьты бу тушта
Сенектен сүүртеп түштилер.
Колы-будын күлүйлө,
Городко ийе бердилер.

Түрмеде оны ас тудуп,
Судын капшай эткендер.
Күлүйлө, бажын жүлийлө.

Запастын солдады — дештилер.
Онойдо тергедип алала,
Уур кыңызы шыңырап,
Петрусь Сибирьге ырады.

БАЖАЛЫКТАР

Кереес сөс	3
Он үч жашту тужумда	5
Түш	9
Кирнестеге отурып	11
Лобош, кару эжимди	12
Санаалар, слер, санаалар	14
Монахтардын гимни	16
Жайым, элбек јаланда	18
Бийик дубтын јанында	21
Ой, чөлдөргө көргөмдө	23
Көк талайга суу агат	25
Эртен тура солдаттар	27
Үч јол	29
Украина јериме (<i>Алтай тилге</i> <i>Л. В. Кокышев көчүргөн</i>)	31
Н. В. Гогольго	34
Салым (<i>Алтай тилге</i> <i>Б. Укачин көчүргөн</i>)	37
Петрусь (<i>поэма. Алтай тилге</i> <i>Н. Шатинов көчүргөн</i>)	39

ТАРАС ШЕВЧЕНКО
(к 100-летию со дня смерти)

На алтайском языке

Редактор *В. О. Адаров*
Художественный редактор *А. М. Кузнецов*
Технический редактор *М. Н. Тихтиев*
Корректоры:
Е. Н. Плеханова и *А. А. Сабашкин*

* * *

Сдано в набор 10/VI 1961 г. Подписано к печати 5/VIII 1961 г. Формат 84 x 108 ¹/₆₄.
Физ. п. л. 0,81. Усл. п. л. 1,28. (Уч.-изд. л. 1,18).
Тираж 1000 экз. Заказ № 2108. Цена 6 коп.

* * *

Горно-Алтайское книжное издательство.
Типография № 15, г. Горно-Алтайск,
проспект им. Сталина, 29.

1910

Баазы 6 акча.

ГОРНО-АЛТАЙСК . 1961